

A Barátság-88 gyakorlaton a részt vevő törzsek és csapatok az étellemezési ellátást a kiadott szervezési intézkedések alapján szervezték. *(Itt tartom célszerűnek megjegyezni, hogy a szervezési intézkedések az MNHF-i intézkedéstől a hadtest intézkedéséig egyre terjedelmesebbé váltak, egyre több olyan területre intézkedtek, ami a Csapatbadiap Szabályzat I. és VI. részeiben részletesen megtalálható. Ezeknek a túlzottan „aprólékos” intézkedéseknek az a veszélye, hogy az alárendeltek teljesen elveszítik önállóságukat és kezdeményezőképességüket, előfordulhat – mint ahogy már előfordult többször is –, hogy alapvető feladatok nem kerülnek végrehajtásra, mert „nem volt a szervezési intézkedésben!”)*

A vasúti szállításokkal együtt mintegy 16–18 napig tartó gyakorlat előkészítését jónak lehet minősíteni csaknem minden területen, azonban a nem várt, tartós enyhe időjárásra a csapatok nem mindegyike készült fel, ami elsősorban az alegységek hűtőszekőzei *(hűtőládák a betétekkel)* hiányát jelenti. A gyakorlat bebizonyította, hogy hazánk időjárási viszonyai között még télen sem lehet a természetes hűtésre alapozni az étellemszerek minőségének megővését.

A vasúti szállítások során az étellemezési ellátást jól megszervezték, a konyhavagyonok berendezésével az utazás teljes időtartamára meleg ételt biztosítottak az állománynak. Ismételten felmerült több esetben az a gond, hogy amikor egy időben készül el a soron levő főételkészítés és ugyanakkor érkezik meg a szerelvény a kirakóállomásra, általában az ételkiosztást csak a kirakás után, 1-2 óras késéssel kezdik el. Ilyenkor az étel a minőségéből, ízéből veszít. A helyes megoldás az lenne, ha a megérkezéskor azonnal kiosztanák az ételt a kirakást elsőnek kezdő *(azaz a gépkocsivezetői)* állomány részére, majd folyamatosan utána a kirakásban részt nem vevőknek. Így a kirakás időtartama alatt – annak veszélyeztetése nélkül – az étkezés is végrehajtható.

(A vasúti szállítás alatti meleg étel készítés és kiosztás szükségességét nem kell különösképpen bizonygatni. Az viszont elgondolkodtató, hogy egyes szerelvényparancsnokok még mindig úgy fogják fel az étellemezési ellátó részleg munkáját – ami bizonyos átmeneti rendtelenséggel is párosul (MKO alvázról történő levétele, eszközök, étellemszerek málházása, konyhai hulladék keletkezése stb.) –, mint a be- és kirakás sikerét veszélyeztető „badiapós manipulációt”. Mondanom sem kell, hogy ezek a nézetek nem viszik előre közös érdekünk elérését, a gyakorlat színvonalas végrehajtását.)

Az előkészítő részleg által kijelölt fűzőpontok telepítése praktikus volt, a beérkező szerelvények konyháival folyamatosan továbbfejlesztve mindkét táborban előírás szerű étellemezési ellátó pontot hoztak létre. Különösen célszerű volt a tapolcai egység táborának elhelyezése, itt jól érvényesült az alegységeknek megfelelő tagozódás az étellemezési ellátásban is. A nagykanizsai egység tábora nem a legcélszerűbb helyre települt, a zsúfoltság, amely az egész táborot jellemezte, az étellemezési objektum sajátossága is volt.

Az étellemezési ellátás alapja a hadtest étellemezési szolgálata által összeállított és kiadott központi irányítéplap volt, amely – központi jellege mellett – lehetőséget adott a helyi sajátosságoknak megfelelő alakításokra is. Az ebéd három változatban szerepelt *(meleg, melegíthető ételkonzerv és hideg)*, melyet a reggelivel és vacsorával esetlegesen felcserélve folyamatosan tudtak az igénybevételnek megfelelően kiosztani. A központi irányítéplap alapján a csapatok a megfelelő nem romlandó étellemszereket (valamint a tartalék étellemet és a katonakereskedelmi cikkeket) a békehelyőrségből szállítottak magukkal, a romlandó anyagokat, továbbá az elfogyasztott és szükséges katonakereskedelmi készleteket a Sárszentmihályon telepített Vasúti Ellátó Állomásról vételezték. A VEÁ alapvetően jól működött. Az első napokban történtek kisebb rugalmatlanságok *(azaz a csapa-*

tok időközben történt pontosításait nem akarták figyelembe venni), ezt azonban a hadtest ÉSZF saját hatáskörében rendezte. A vételezések a VEÁ-ról szervezeten folytak.

Mindenképpen pozitív tendenciát jelentett, hogy a romlandó élelmiszereket a polgári vállalatok teljes mennyiségben kiszállították a sárszentmihályi vasútállomásra, a vételező csapatok mindent megkaptak a VEÁ-n, így a vételezések ürügyén az illegális gépkocsiforgalom megszűnt (*a vételező gépjárművek részére a tábor és a VEA közötti menetvonalat meghatározták, arról letérni nem lehetett*). A VEÁ katonakereskedelmi cikkeket is kiszolgáltattott, így ezen a címen sem lehetett külön „vételezéseket” szervezni.

A gyakorlat egyik leglényegesebb sajátossága a védelmi hadművelet (harc) élelmezési ellátásának megszervezése volt. Sajnos az ebben részt vevő csapatok élelmezési szolgálatai nem álltak feladatuk magaslatán, melyben saját tapasztalatlanságuk és szakszerűtlenségük mellett jelentős szerepet játszott a velük szembeni követelménytámasztás hiánya. Ez különösen akkor került felszínre, amikor egy viszonylag hosszabb táborozás után a kijelölt csapatok védőállást foglaltak el, ahová a kész ételt ki kellett szállítani. Ezek a kiszállítások ugyan időben, megfelelő mennyiségben és minőségben megtörténtek, azonban az élelemszállítók úgy mozogtak a harcmezőn, mintha a „vélt” ellenség nem néhány száz, hanem több tízezer méterre lenne. Rádásul egyes alegységek nem szállították ki a gyakorlatra a nekik kiadott ételhordókat, kenyér- és vízszállító ládákat, ezért az ételkiosztás megnehezült. Ilyenkor az ételhordókat felhasználták ételszállításra és a megfelelő mennyiségű ivóvizet, melegítő italt csak az ételhordók elmosogatása után, tehát több fordulóval tudták kiszállítani. Ilyen folyamatos, álcázatlan mozgás a védelemben nem megengedhető.

Érthetetlennek tűnik az alegységek hivatásos állományának hozzáállása és felkészítettsége a védelmi harc gyakorlásához. Nem rendelkeztek evőcsészével, evőeszközökkel, így eleinte a sorállomány felszerelését kérték kölcsön, majd – kényszerűségből – étkezősátrat kellett részükre telepíteni a peremvonal közvetlen közelében.

A több alkalommal ugyanazon helyen (*élelmezési ellátó pontokon*) végrehajtott ellenőrzések azt mutatták, hogy a készenlétig – azaz a tábor megnyitásáig – kialakított rendet végig nem tartották a csapatok. Ez mindenképpen a követelménytámasztás hiányára vezethető vissza, hiszen a gyakorlat folyamán igazi értelemben vett áttelepülésre nem került sor, tehát a feltételek az előírászerű működéshez adottak voltak. (*A gyakorlat utolsó napjaiban egyre nagyobb rendetlenség, egyre több szemét, hulladék volt a konyhák körül, a szakácsok ruházata elkoszosodott, a főzőeszközök – mozgókonyhák, felszerelések – tisztasága több kívánnivalót hagyott, a szakácsok és konyhai kisegítők ápolatlanok voltak stb.*)

Tapasztalataink szerint a csapatok szakítottak azzal a régebbi gyakorlattal, hogy téli gyakorlaton csaknem kizárólag teát szolgáltatnak ki folyadékpótlásra, most megfelelő mennyiségben volt tea az állománynak, emellett azonban gondot fordítottak a vízvívás feltételeinek megteremtésére. A kiadott szervezési intézkedések ellenére az alegységek nem mindegyike (*pl. a nagykanizsai táborban*) rendelkezett a vízszállító utánfutókhoz rendszeresített kulacsöltő berendezéssel, ezeken a helyeken a vízfogyasztás nagy pazarlással járt. A vízszállító gépkocsik jól működtek, rendszeresen végezték terítőjárataikat. Emellett a nagykanizsai egységnél a rendszeresített két vízszállító gépkocsi egyikét – gépjárműtechnikai meghibásodás miatt – nem vitték el a gyakorlatra, helyette az előjárótól igényeltek egy gépkocsit, melyet az időközben megindult vasúti szállítások és a gyakorlat megkezdése miatt már nem kaptak meg. Így a tábor vízellátását a rendelke-

zésre álló 1 db DAC vízszállító gépkocsi csaknem állandó vízvételzésével és terítójára-
taival oldották meg.

A gyakorlaton egy tábori sütőrészleg működött nagy odaadással, de szűkös lét-
száma és kapacitása miatt az ellátásban jelentős szerepet nem játszott. A jövőben célsze-
rűnek látszik ilyen esetekben a sütőrészleg működésének gazdaságosságát is szem előtt
tartva dönteni az alkalmazásáról. Csak azért, hogy a gyakorlatot meglátogatók részére
„pántlikás kenyér” vagy pogácsa színesítse az asztalt, felesleges egy amúgy is elhasználó-
dott technikát, különféle helyekről összevezényelt állományt kirendelni.

A katonakereskedelmi ellátással kapcsolatban felmerült egy olyan kérdés – amely
még a gyakorlatvezető eligazításán is szóba került és a gyakorlatvezető htph. érélyes fel-
lépését tette szükségessé –, hogy egyes parancsnokok és politikai munkások hiányos-
ságnak tekintették azt, hogy a katonák részére a védőállásokban nem volt lehetőség a
feketekávé (*azaz babkávéből készült presszókávé*) árusítására. Erre, amennyiben valóban
gyakorlatot folytatunk, a jövőben sem kerülhet sor. Az élelmezési szolgálat lehetősége
ezen a területen annyi lehet, hogy melegítő italként nem teát, hanem kávéserzből
készült feketekávé t juttat el az állásokba.

A gyakorlaton különösebb gondok nélkül folyt a csehszlovák csapatok katonake-
reskedelmi ellátása. Az árusítást végző MN 5079 Marcali és a CSNA képviselői közötti
jó kapcsolatot mutatja, hogy az összesen 550 E Ft értékben forgalmazott kereskedelmi
cikkekben belül mintegy 150 E Ft értékű volt a külön kért cikkek értéke.

Az elmúlt évek során felmerült katonakereskedelmi bevétel-befizetési gondok nem
merültek fel, a befolyt összegeket naponta postautalványon fizették be az egység bank-
számlájára.

Az elmúlt évek hasonló volumenű gyakorlataihoz képest jelentős előrelépés
tapasztalható a dandár élelmezési szolgálatfőnökök harcászati-szakmai tevékenysége
területén. Mindenütt rendelkeztek a szükséges számvetésekkel, tervekkel, amelyek még
távolról sem hibátlanok, de az eddigiekhez képest – ami tulajdonképpen csupán a valós
élelmezési ellátás irányítását jelentette – mindenképpen fejlődést jelent.

Összességében értékelve a Barátság-88 gyakorlat élelmezési ellátását, megállapítható,
hogy az a követelményeknek megfelelt. A gyakorlat folyamán a személyi állomány
részéről – eltekintve az ilyenkor talán elkerülhetetlen egyes, egyedi negatív jelenségektől
– sem minőségi, sem mennyiségi kifogás nem merült fel. Nem lehet elmenni azonban
szó nélkül amellett, hogy egyes alegységparancsnokok (*alegység szolgálatvezetők*) hanyag-
ságai miatt (mint pl. az ételhordók nem megfelelő számban történő kiszállítása, a
kulacstöltő berendezések használata elmulasztása stb.) a személyi állomány élelmezési
ellátása hiányossá, nehézkessé válik. El kell érni, akár szigorú felelősségrevonás árán is,
hogy az ilyen esetek ne ismétlődjenek. Ugyancsak szakítani kell azzal a gyakorlattal,
hogy a gyakorlatra elvonuló állomány által összeállított felszereléseket egy közös szem-
lén leellenőrzik, de utána már azt nem ellenőrzi senki, hogy a vasúti berakáskor – ami a
szemle után több nappal is lehet – mi kerül valójában elszállításra.